

Số: /HD-TTĐVNN

Văn Quan, ngày tháng 12 năm 2022

HƯỚNG DẪN

Các biện pháp ứng phó thiên tai rét đậm, rét hại trên diện rộng và kéo dài

Theo Trung tâm Dự báo khí tượng thủy văn Quốc gia do tác động của đợt không khí lạnh rất mạnh, từ sáng ngày 17/12/2022 các tỉnh Bắc Bộ và Bắc Trung Bộ có khả năng xảy ra rét đậm, rét hại trên diện rộng và kéo dài; khu vực phía Bắc phổ biến 8-11⁰C, vùng núi, trung du Bắc Bộ 3-5⁰C, vùng núi cao có nơi thấp dưới 0⁰C, nguy cơ xảy ra băng giá, sương muối.

Thực hiện Công văn số: 391/TTKN-KHKT ngày 15/12/2022 của Trung tâm Khuyến nông tỉnh Lạng Sơn về việc ứng phó thiên tai rét đậm, rét hại trên diện rộng và kéo dài.

Để chủ động ứng phó với rét đậm, rét hại và băng giá, sương muối đồng thời triển khai các biện pháp phòng chống dịch bệnh, đói rét cho cây trồng, vật nuôi, thủy sản giảm thiệt hại do thời tiết khí hậu gây ra, Trung tâm Dịch vụ nông nghiệp hướng dẫn các biện pháp phòng, chống rét đối với cây trồng, vật nuôi và thủy sản như sau:

I. ĐỐI VỚI VẬT NUÔI

1. Về chuồng trại chăn nuôi

Cần gia cố chuồng trại cho vật nuôi trước khi vào vụ Đông Xuân để đảm bảo phòng chống rét. Chuồng nuôi đảm bảo che chắn và tránh được gió lùa trực tiếp vào chuồng. Nền chuồng đảm bảo luôn khô, ráo và phải có chất độn chuồng bằng các nguyên vật liệu sẵn có tại địa phương như rơm, rạ, mùn cưa hoặc trấu khô. Thường xuyên giữ chuồng trại sạch sẽ, những ngày rét có kèm theo mưa cần bổ sung thêm chất độn chuồng, đối với lợn hạn chế rửa chuồng để gia súc tăng khả năng chống rét.

Có thể sử dụng bóng điện công suất lớn để sưởi ấm chuồng nuôi hoặc đốt sưởi cho gia súc trong chuồng bằng trấu, mùn cưa, than củi... (chú ý thường xuyên theo dõi khi đốt sưởi, để xa dụng cụ đốt với vật liệu dễ cháy trong chuồng nuôi như bạt che, chất độn chuồng, các thanh che chắn bằng vật liệu dễ cháy...).

2. Chế độ làm việc và chăn thả

Thường xuyên theo dõi dự báo thời tiết. Đối với những hộ chăn thả gia súc trong rừng phải thực hiện việc di chuyển đàn vật nuôi về nhốt tại chuồng hoặc đến những nơi kín gió, có đủ điều kiện đảm bảo cho đàn gia súc tránh rét. Người chăn nuôi trâu, bò ở khu vực núi cao có thể di chuyển đàn vật nuôi xuống vùng thấp để tránh rét cho vật nuôi.

Không chăn thả, không cho trâu, bò làm việc khi xảy ra rét đậm, rét hại (khi nhiệt độ xuống $\leq 12^{\circ}\text{C}$); áp dụng chế độ chăn thả muộn, về sớm. Nhiệt độ quá lạnh

sẽ làm giảm sức đề kháng của vật nuôi nhất là đối với gia súc già yếu, gia súc non. Do vậy, khi rét đậm, rét hại phải nhốt gia súc tại chuồng để tiện chăm sóc, quản lý và không tắm cho gia súc.

3. Chăm sóc và nuôi dưỡng

Trong chăn nuôi, thức ăn có vai trò quan trọng cho sự sinh trưởng và phát triển của vật nuôi. Chủ động dự trữ, bảo quản thức ăn thô xanh (phụ phẩm nông nghiệp hoặc ủ chua thức ăn xanh), cũng như thức ăn tinh cho gia súc để đảm bảo đủ thức ăn cho gia súc trong vụ Đông - Xuân. Việc cung cấp đủ thức ăn những ngày giá, rét cho vật nuôi giúp chúng sinh nhiều năng lượng để chống rét tốt hơn.

a) Đối với trâu, bò

Tăng cường chế độ chăm sóc, nuôi dưỡng phù hợp đối với trâu, bò già, yếu, gia súc non để tăng cường phòng chống rét và dịch bệnh.

Sử dụng nguồn thức ăn tự nhiên có sẵn (cỏ xanh, cỏ ủ hoặc rơm khô, rơm ủ ure...) và cung cấp với định mức bằng 10% trọng lượng cơ thể ví dụ như trâu bò 300 kg thì cho ăn 30 kg cỏ xanh hoặc cỏ ủ...; đồng thời bổ sung thêm thức ăn tinh như bột ngô, bột sắn, cám gạo... (khoảng 0.5-1 kg/con/ngày). Cung cấp đủ nước uống cho trâu bò hàng ngày khi nuôi nhốt trong chuồng những ngày rét đậm, rét hại; có thể bổ sung cho trâu bò uống nước ấm có hoà muối với lượng khoảng 5g/100 kg khối lượng cơ thể để tăng cường sức đề kháng.

Ngoài ra, có thể cung cấp thức ăn xanh ủ chua cho trâu, bò (thân cây ngô, cỏ, rơm ủ...) với lượng 7-10 kg/ngày nhằm nâng cao tỷ lệ tiêu hóa.

b) Đối với lợn:

Khẩu phần ăn phải đảm bảo, đầy đủ chất dinh dưỡng (có thể cho ăn tự do đối với lợn con). Bổ sung thêm vitamin, men tiêu hóa thường xuyên cho lợn. Cần sử dụng bóng úm, chuồng úm cho lợn con theo mẹ; cho lợn con tập ăn sớm để tăng khả năng tiêu hóa.

c) Đối với gia cầm:

Trong những ngày rét đậm, rét hại, chủ động tăng lượng thức ăn, uống nước ấm và bổ sung một số loại vitamin, men tiêu hóa, chất điện giải nâng cao sức đề kháng cho gia cầm, đặc biệt là gà; Có mật độ nuôi hợp lý đối với gà đẻ: 6-8 con/m²; gà thịt: 8-10 con/m² giúp cho gà điều chỉnh nhiệt độ cơ thể tốt hơn. Thực hiện tốt quy trình úm cho gà con; những ngày giá rét không thả gia cầm ra vườn, đồi; thực hiện che chắn để tránh gió lùa trong chuồng.

4. Phòng bệnh cho vật nuôi

Thực hiện tẩy giun sán và tiêm phòng định kỳ cho vật nuôi như: đối với gia cầm (niu cát xon, tụ huyết trùng...); lợn (tụ huyết trùng, dịch tả lợn, E.coli, Phó thương hàn, đóng dấu, Tai xanh, Suyễn, Viêm màng phổi...); dê, cừu (lở mồm long móng, Tụ huyết trùng); trâu, bò (lở mồm long móng, tụ huyết trùng, viêm da nổi cục...).Việc tiêm phòng vắc xin sẽ giúp bảo hộ cho đàn gia súc, gia cầm và duy trì mức kháng thể bảo hộ thường xuyên để phòng bệnh, nhằm giảm tối đa thiệt

hại về kinh tế cho người chăn nuôi và ngân sách Nhà nước do dịch bệnh gây ra. Ngoài ra, cần đẩy mạnh công tác vệ sinh tiêu độc khử trùng chuồng trại; hàng ngày cần theo dõi thường xuyên tình trạng sức khỏe của vật nuôi để có biện pháp xử lý hiệu quả khi vật nuôi có những biểu hiện bất thường do đói, rét hoặc bệnh dịch. Khi phát hiện bệnh trên vật nuôi cần báo ngay cho Thú y viên, UBND xã, thị trấn và Trung tâm Dịch vụ nông nghiệp để có biện pháp xử lý kịp thời.

5. Các lưu ý

Những ngày rét đậm, rét hại có thể may áo cho vật nuôi bằng các loại chăn, áo cũ; bao tải gai hoặc các vật liệu khác tương tự. Diện tích may có thể che chắn tối đa cho phần lưng, vai, ngực và bụng đặc biệt là bê, nghé nhỏ dưới 12 tháng tuổi.

Những ngày quá rét, trâu bò thường hay xảy ra bệnh cước chân, biểu hiện thấy da chân trâu bò bị sưng phù, nứt nẻ, có hiện tượng xung huyết sờ thấy nóng. Trường hợp bệnh nặng lớp biểu bì ở chân có chảy dịch màu vàng, tạo vết loét, gây nhiễm trùng, nếu không điều trị kịp thời tổ chức dưới da bị hoại tử làm cho con vật bị què, nặng hơn trâu bò có thể kể phát các bệnh truyền nhiễm khác.

Trường hợp trâu bò bị cước chân cần: Tăng cường giữ ấm cho trâu bò, giữ nền chuồng khô ráo, cho ăn uống đầy đủ thức ăn thô xanh, bổ sung thức ăn tinh muối khoáng, vitamin.

Khi mới xuất hiện cước chân có thể dùng gừng giã nhỏ hoà với rượu để xoa bóp hàng ngày; đồng thời cho trâu bò vận động tại chuồng hoặc đi xung quang chuồng, quang nhà vào buổi trưa khi thời tiết ấm hơn để tăng cường tuần hoàn máu tại chân, tránh hiện tượng sưng phù bệnh càng thêm nặng. Khi bệnh nặng cần báo cán bộ thú y để điều trị bằng kháng sinh.

Khi trâu bò bị đói rét do rét đậm, rét hại kéo dài trên 10 ngày liên tục thì sức khỏe và sức đề kháng bị giảm dễ mắc bệnh, vì vậy trong thời gian này cần cho trâu bò ăn cháo gạo hoặc cháo cám nóng, bổ sung khoáng chất và các loại vitamin để nâng cao sức đề kháng.

Xử lý chất thải: Hàng ngày thu gom phân vào hố ủ, dẫn chất thải lỏng trực tiếp từ chuồng đến hố đựng bằng rãnh thoát và xử lý chất thải bằng vôi bột hoặc men vi sinh.

II. ĐỐI VỚI THỦY SẢN

1. Đối với cá nuôi ao

Đối với những ao nuôi cá thương phẩm nếu cá đã đạt kích cỡ thương phẩm bà con nên thu hoạch cá trước mùa đông, tránh thiệt hại do rét gây ra nhất là những loài cá có khả năng chịu rét kém như: Cá chim trắng, cá rô phi, cá trê, ...

- Đối với những ao đang nuôi chưa đạt kích cỡ thương phẩm cần áp dụng các biện pháp phòng chống rét sau:

+ Chủ động dâng cao mực nước ao nuôi tối thiểu đạt từ 1,5 - 2m trở lên; đối với những ao nhỏ nếu có điều kiện có thể bơm bổ sung nước giếng khoan là tốt nhất.

+ Đào hồ sâu trong ao từ 2,5m - 3m, rộng 2-3m ở nơi khuất gió hoặc về phía Bắc để cho cá rút xuống trú đông.

+ Thả bè tây từ 1/2 - 2/3 diện tích mặt ao về phía Bắc (bè được gom vào một góc ao) tránh thả tràn lan che kín diện tích mặt ao, làm giảm độ thoáng của ao sẽ ảnh hưởng đến thủy sản nuôi.

+ Sử dụng sọt đan bằng tre, nửa có chứa các búi rom đặt ở phía Bắc tạo giá thể để cá trú ẩn tránh rét.

+ Làm khung định hình bằng ống nhựa hoặc tre, nửa diện tích khoảng 1/3 mặt ao về hướng Bắc và che phủ bề mặt ao bằng nilon sáng màu để ngăn gió, cách nhiệt không khí, tăng khả năng giữ nhiệt cho nước ao nuôi; đồng thời lắp máy sục khí tăng cường oxy cho cá (nếu có điều kiện), khi trời nắng ấm mở hai đầu bạt ra để ao được thông thoáng.

2. Đối với cá nuôi trong lồng, bè

Cần di chuyển lồng bè đến nơi ít gió hoặc hạ thấp lồng nuôi 1,8-2,0m để tăng khả năng giữ nhiệt cho nước và làm giảm sự biến đổi đột ngột nhiệt độ môi trường nước, có thể sử dụng nilon sáng màu để phủ kín mặt lồng nuôi, kết hợp biện pháp chăm sóc, quản lý để nâng cao sức đề kháng cho đàn cá nuôi.

*** Lưu ý:**

- Thời gian giá rét, tuyệt đối không kéo lưới kiểm tra thủy sản nuôi, không thu hoạch theo cách đánh tĩa thả bù để tránh bị xây xát cho thủy sản nuôi nhằm hạn chế các bệnh đốm đỏ, lở loét do nấm, trùng quả dưa và ký sinh trùng.

- Cho cá ăn đầy đủ, sử dụng các loại thức ăn có chất lượng cao, bổ sung vitamin C vào thức ăn với lượng 3 - 5g/kg thức ăn để tăng cường sức đề kháng. Khi nhiệt độ nước ao xuống dưới 12° C thì ngừng cho ăn, vào thời điểm nắng ấm trong ngày có thể cho ăn bằng thức ăn tinh, thức ăn chế biến để thủy sản nuôi có đủ lượng dinh dưỡng cần thiết; hạn chế thức ăn dư thừa gây lãng phí, ô nhiễm nguồn nước, định kì dùng tỏi tươi nghiền nát 50g/10 kg thức ăn cho cá ăn liên tục trong 5-7 ngày/tháng.

- Định kỳ 02 tuần/lần sử dụng vôi hòa nước té xuống ao, liều lượng từ 2-4 kg/100m³ nước ao hoặc Iodine 1lít/4.000 - 5.000 m³ nước ao để khử trùng cho ao nuôi.

- Đối với lồng nuôi: Thường xuyên kiểm tra, vệ sinh lồng sạch sẽ; sử dụng các loại vôi, hóa chất diệt khuẩn treo ở đầu lồng để hạn chế vi khuẩn gây bệnh trong môi trường lồng nuôi.

- Người nuôi thường xuyên theo dõi diễn biến thời tiết, tình trạng sức khỏe thủy sản nuôi và các yếu tố môi trường nhằm phát hiện kịp thời các hiện tượng bất thường để có biện pháp xử lý kịp thời.

III. ĐỐI VỚI CÂY TRỒNG VÀ SẢN XUẤT ĐÔNG – XUÂN

1. Làm đất

Đất phù hợp cho cây rau màu là loại đất thịt nhẹ, đất cát pha, tơi xốp, giàu

mùn và dinh dưỡng, thoát nước tốt. Dọn sạch cỏ dại và tàn dư cây trồng; làm đất kỹ, tơi nhỏ; sử dụng vôi bột để xử lý nấm bệnh và vi sinh vật gây hại trong đất; lên luống cao 20 - 25 cm, mặt luống rộng từ 1 - 1,2 m, chiều dài tùy theo địa hình, mặt luống bằng phẳng, thoát nước tốt để tránh ngập úng khi gặp mưa.

2. Chọn giống

Sử dụng các giống cây trồng có nguồn gốc rõ ràng, chất lượng, năng suất tốt, sạch bệnh.

3. Xuống giống

Cây lạc, đậu tương, ớt, ngô xuân chú ý nghe dự báo thời tiết, không gieo trồng trong những ngày giá rét nhiệt độ thấp dưới 12°C kéo dài cho dù thời vụ đã đến.

Đối với mạ chọn những ruộng khuất gió và chủ động nước để gieo mạ. Không gieo mạ trong những ngày nhiệt độ dưới 12°C kéo dài, cần bảo quản mầm mạ trong nhà kín, tưới nước đủ ẩm, phủ bao tải gai hay bao tải đừa tránh khô mầm (có thể bảo quản 5-7 ngày), khi nào nghe dự báo thời tiết thấy trời ấm trên 12°C mới gieo;

4. Bón phân

Bón phân cho rau, màu cân đối, bón nhiều kali trong các đợt rét đậm giúp cây tăng khả năng chống rét. Bón phân nên chia theo giai đoạn sinh trưởng của cây: cây con, phát triển thân lá, ra hoa đậu quả. Giai đoạn đầu cần nhiều phân đạm và lân nhưng cũng cần bón phân kali, giai đoạn sau tăng lượng phân kali và giảm phân đạm.

Nên bón lót trước khi trồng và bón thúc bằng cách vùi phân vào đất sau trồng không chỉ giảm công chăm sóc, phân bón được giữ trong luống đất, cây hấp thụ tốt hơn mà còn hạn chế được tỷ lệ rau bị chết do nấm và vi khuẩn xâm nhập gây hại.

Một số cây trồng có mật độ dày không thể bón thúc bằng biện pháp vùi thì hòa phân bón với nước thành dung dịch để tưới cho rau. Không được tưới thúc dung dịch phân bón lên lá hoặc vào gốc cây rau mà nên tưới vào vị trí giữa 2 hàng hoặc giữa 2 cây. Trời khô thì bón thúc với nồng độ phân loãng. Trời râm và mưa thì bón thúc phân với nồng độ đặc hơn.

Tùy theo từng loại rau màu mà lượng phân khác nhau:

- Đối với cây rau ăn lá ngắn ngày như cải bẹ, cải ngọt, cải canh... thời gian sinh trưởng ngắn vì vậy lượng phân bón ít hơn;

- Đối với các loại cây rau dài ngày như cải bắp, súp lơ, cải bao, cà chua, ớt... lượng bón nhiều hơn.

Sử dụng các loại phân bón chuyên dùng cho cây rau vì các loại phân này khi được bón vào đất sẽ cung cấp cân đối dinh dưỡng cho cây và ít bị mất phân khi gặp thời tiết bất lợi đồng thời hiệu quả trong việc tăng năng suất cây trồng, an toàn cho người sử dụng và bảo vệ môi trường.

Cùng với lượng phân bón vô cơ thì nguồn phân hữu cơ, phân vi sinh cũng quan trọng đối với năng suất và chất lượng cây rau và cải tạo đất. Không dùng phân hữu cơ tươi bón hoặc tưới cho rau, phân cần được ủ thật hoai mục. Phân hữu cơ chỉ nên bón lót hoặc bón vùi vào đất sau trồng, không nên tưới.

5. Tưới nước:

Đối với từng loại cây trồng, từng giai đoạn phát triển khác nhau mà nhu cầu cây trồng cần nhiều hay ít nước. Để cây sinh trưởng phát triển tốt thì độ ẩm đồng ruộng cần đảm bảo 75 – 80%. Nên tưới nước vào buổi sáng, khi cây ở giai đoạn cần nhiều nước thì nên tưới 1 lần/ngày. Kiểm tra độ ẩm theo kinh nghiệm bằng cách nắm chặt đất trong tay rồi mở ra thấy đất vẫn còn nguyên hình dạng nhưng không có nước rỉ ra kẽ tay là độ ẩm đảm bảo và không cần tưới, nếu đất tơi ra là thiếu nước và nếu thấy nước rỉ ra thì độ ẩm dư thừa. Tưới bằng nước sạch, không dùng nước thải sinh hoạt chưa qua xử lý để tưới cho rau.

Trong điều kiện thời tiết có sương muối, tiến hành tưới phun nước trên mặt lá vào sáng sớm làm rụng, tan hạt sương tránh hiện tượng cháy lá khi có nắng.

6. Chăm sóc và phòng trừ sâu bệnh

- Đối với mạ: Để đảm bảo diện tích mạ sinh trưởng tốt, không bị chết rét, bà con cần che phủ cho mạ bằng nilon trắng 100% diện tích đã gieo theo các phương pháp khác nhau. Trường hợp không che phủ bằng nilon thì những ngày có sương muối và băng giá, buổi tối tháo nước vào ruộng ngập mạ để khi sương muối rơi xuống gặp nước sẽ tan ra, buổi sáng tháo cạn nước để nắng chiếu làm ấm cho cây mạ tiếp tục sinh trưởng.

- Đối với rau màu: Loại bỏ các lá già, lá bị sâu bệnh, tia thừa hợp lý cành, nhánh vô hiệu (đặc biệt với các cây cà chua, ớt, khoai tây), để tạo độ thông thoáng, hạn chế sự phát sinh, lây lan và gây hại của sâu bệnh; Nếu có điều kiện nên làm vòm ni-lông che sương muối và giữ ấm cho từng luống rau khi nhiệt độ ngoài trời xuống thấp dưới 10°C. Ban đêm thì kéo ni lông lên để che sương và kéo lớp ni lông xuống khi trời nắng.

- Đối với cây ăn quả: Khẩn trương thu hoạch ngay đối với diện tích cây trồng đã đến kỳ thu hoạch. Diện tích cây ăn quả chưa được thu hoạch dùng nilon trắng che chắn, bọc cả cây hoặc bọc riêng quả (tùy loại cây ăn quả) để giảm thiệt hại do sương muối và băng giá gây ra. Trường hợp không che chắn bằng nilon thì những ngày xuất hiện sương muối và băng giá cần phun nước lên toàn bộ lá, quả để làm tan sương.

- Đối với vườn ươm cây giống: Dùng lưới đen, nilon trắng, che đậy giống cây trồng để giảm sương muối, tránh rét giảm thiểu hiện tượng tấp lá, cháy lá ảnh hưởng đến sự sinh trưởng phát triển của cây con, gây thiệt hại về giống,

Theo dõi, phát hiện và phòng trừ kịp thời các loại sâu bệnh mới phát sinh, gây hại. Khuyến khích sử dụng biện pháp thủ công như: dùng tay bắt sâu, nhặt ổ trứng đem tiêu hủy, sử dụng bẫy đèn, bẫy bả để diệt côn trùng gây hại, trong trường hợp cần phải sử dụng thuốc bảo vệ thực vật nên dùng các loại thuốc có

nguồn gốc vi sinh hoặc sinh học. Dùng bón phân và sử dụng thuốc bảo vệ thực vật trước khi thu hoạch 7 – 10 ngày.

Trên đây là hướng dẫn các biện pháp ứng phó thiên tai rét đậm, rét hại trên diện rộng và kéo dài trên địa bàn huyện Văn Quan. Đề nghị UBND các xã, thị trấn triển khai thực hiện./.

Nơi nhận:

- UBND các xã, thị trấn; (T/h)
- Trung tâm Khuyến nông tỉnh;
- UBND huyện;
- Phòng Nông nghiệp & PTNT;
- Trung tâm Văn hóa thể thao và truyền thông;
- Lưu: HC-TH.

GIÁM ĐỐC

Hà Văn Thiện